

”Jag har funnit min far!”

Under hela sitt vuxna liv har Tuula Kaarina Kördel, krigsbarn i Sandviken, funderat över vem som egentligen var hennes far. Var det en tysk soldat, eller en sjöman från Helsingfors?

När hon återfann sin åldriga mor förra året tänktes hoppet igen – hon skrev ner ett namn.

Men det var inte så enkelt att finna honom i arkiv eller kyrkböcker: en bokstav hade blivit fel!

Nu har Tuula Kaarina fått veta vem han var, och hon har besökt hans grav.

– Det känns bra att han erkände mig som sin dotter och ville ha det inskrivet i kyrkböckerna, säger Tuula Kaarina.

Men det skedde inte. Nu kämpar hon för att uppgiften ska införas i böckerna, nu när det är klarlagt att hennes far inte var ”okänd”.

Sidorna 8-9!

Föga anade brudparet Marta och Veikko Honkanen att deras bröllopsfotografi från 1935 skulle hamna på första sidan i vår tidning sjuttio år senare.

Rosor till en stor filmare

Den har föregåtts av ryktet att vara en ”storfilm” som till och med nominerats till Oscars-galan som ”bästa utländska film”.

Så det var med stora förväntningar premiärpubliken mötte ”Den bästa av mödrar”.

Filmkritikerna i Finland har varit närmast översvallande, mottagandet i Sverige har varit gott men inte lika oreserverat.

”En stark film som berör” är ett typiskt omdöme.

”Det går åt mycket näsdukar” är ett annat.

Vid premiären i Skåne deltog regissören själv, Klaus Härö, som uppvaktades med en bukett gula rosor av Rauni Janser. Hennes recension finns på

Foto: Tapani Rossi

Sidan 11

Organisationsnummer: 878001-7862

Från redaktionen

De professionella filmkritikerna klagar på att musiken är för påträngande, bilderna för vackra, och så talar de inte skånska!

Jag märkte inte musiken! Och jag tycker det är bra att de inte talar skånska, för jag vet att många svensktalande i Finland har svårt att uppfatta dialekt.

Så jag tycker att "Den bästa av mödrar" är en mycket bra film. Hoppas **Maria Lundqvist** får en Guldbagge för sin roll som Signe. Hon är MAGNIFIK!

Jag tyckte mycket om **Heikki Hietamies** bok "Äideistä parhain" (finns inte på svenska). Den avspända lediga stilen, berättargreppet, skildringen av krigsbarnsförhållandena är mycket bra. Men moderns sjukliga kontroll av krigsbarnet efter hemkomsten kändes inte äkta, och luktallergin som pojken drabbas av och som förstör hela hans liv verkade som en påklistrad historia.

Dessa bärande teman är helt borta ur filmen, och utan sådan barlast flyter den mycket lättare. Nu är filmen mer universionell – den skulle kunna gälla för många av oss krigsbarn.

Såg just en TV-dokumentär "Stulen barndom" av **Thomas Kanger**. Den handlar om misshandlade barnhemsbarn i Sverige (och Norge). Den avslöjar upprörande missförhållanden på svenska barnhem under 1950-, 60- och 70-talen och utmynnar i en kort intervju med hälsominister **Morgan Johansson**.

– Staten måste ge barnhemsbarnen en oförbehållsam ursäkt för de övergrepp de utsatts för, sa han i programmet.

Han är inte heller främmande för att staten kan betala skadestånd till de drabbade, så som har skett i Norge.

Några tusen finska krigsbarn hamnade på barnhem i Sverige, och jag känner till fall av fruktansvärd misshandel som resulterat i ett livslångt hat mot allt svenskt.

Kanske kan även dessa personer, nu nästan alla pensionärer, få ersättning? Eller åtminstone en ursäkt och ett erkännande att deras anklagelser varit befogade?

Följ debatten i pressen – eller debattera här!

Kai Rosnell, chefredaktör
kai.rosnell@comhem.se

Detta nummer av MedlemsNytt är tryckt hos
Knivsta Tryckeri AB, Knivsta, i november 2005.

I detta nummer: sidan

Från redaktionen	2
Ordföranden har ordet	3
Helsingfors-jubileet	4
Homéns tal	5
"Drabbade" av krigsbarn	6
Nästa gång i Vasa	6
En thriller med krigsbarn	7
"Jag har funnit min far"	8-9
En kruka till Kungen	10
Den bästa av mödrar	11
En finpojke i Småland	12
Kompendiet klart	12
"Gamla" böcker	13
Utflykt till Läckö. Utställning i Herrljunga	14
Böllnäsgruppen vill hem	15
På gång i lokalörensingarna. RFK-info	15
"Lilla Kaarina" ihågkommen	16

Tänker du flytta? Meddela redaktionen!

Direktanslutna till RFK

Medlemsavgiften för direktanslutning till RFK är 150 kr. per år. Tidningen ingår i priset.

Utgivning

Nästa nummer av MedlemsNytt utkommer i början av mars 2006. Deadline för manus 17 februari. Därefter början av juni, september och december.

Prenumeration

Årsprenumeration SEK 100:-- (för icke-medlemmar) till RFK:s pg 424 54 97 - 5.

I Finland (och övriga världen) 14 Euro till Kai Rosnell, bankkonto (Porin Osuuspankki) 570081 476 212, eller RFK:s konto ovan. **Glöm inte ange namn, adress och vad betalningen avser.**

Redaktionen för MedlemsNytt:

Matts Imhagen, ansvarig utgivare, Lundmansg. 11 B, 761 45 Norrtälje. Tel: 0176-12029.

E-post: *matts.imhagen@home.se*

Kai Rosnell, chefredaktör (redigering, layout), Köllängsv. 10, 741 42 Knivsta. Tel: 018-380009.

E-post: *kai.rosnell@comhem.se*

Doris (Gui) Emanuelsson, Mjölnerbacken 15, 4 tr, 174 48 Sundbyberg. Tel: 08-7333187.

E-post: *gui.sture@bredband.net*

Pentti Käppi, Östra Skansg. 10, 413 02 Göteborg. Tel: 031-291688. E-post: *pentti.kappi@telia.com*

Tapani Rossi, Frejgatan 3 D, 243 34 Höör.

Tel: 0413-24236. E-post: *taponi@rossi.se*

Ordföranden har ordet:

Norrtälje i november 2005.

Vilken höst!

Inget är sig likt. Vi har haft en höst med värme som mera påminner om sensommar eller om våren. Naturen luras att börja om som om våren är på gång, med fågelkvitter som jag inte hört så här sent om åren. Och på sina håll i världen har naturen spänt musklerna med naturkatastrofer och orkaner som avlöst varandra.

Här hemma, i Sverige och i Finland, har vi det ganska bra. trots en del feta tidningskrisrubriker.

När Helsingforsföreningen 10-årsjubilerade var några av oss från Sverige med och tog del i firandet. Föreningen bjöd på ett omväxlande program. Vid besöket på fredagskvällen i Helsingfors stadshus träffade jag en finsk poliskollega, **Bjarne Eriksson**, som jag inte sett på många år. Återseendets glädje var stor. Jag hade inte en aning om att även Bjarne hade varit krigsbarn, trots allt samarbete vi haft under åren.

Jubileumsdagarna slutade på söndagen, efter kyrkgång, med förhandsvisning för oss krigsbarn av filmen "*Den bästa av mödrar*". Minnena gjorde sig påmindra.

I Stockholm förhandsvisades filmen måndagen den 17 oktober med många av oss krigsbarn som inbjudna gäster av Finlands ambassad. Samma vecka skickade jag ett tackbrev till ambassadör **Pertti Torstila** för omtanken om oss krigsbarn.

Förhandsvisning av filmen har även skett på andra håll i landet genom andra initiativ.

Vid Helsingforsjubileet fick jag av vårt finska systerförbund i uppdrag att överlämna en krigsbarnskruka till kungen som tack för hans engagemang i våras i Haparanda och Torneå (se MedlemsNytt nr. 2 och 3 för i år).

Fredagen den 28 oktober var det dags att överlämna kru-

kan. **Kai Rosnell** och jag hade fått företräde hos kungen. Mera om överlämnandet finns att läsa på annan plats i tidningen.

Riksstyrelsen hade styrelsemöte söndagen den 23 oktober i Stockholm.

Vår nya kassör **Rauli Ahonen** gav en ekonomisk rapport. Ekonomin är god. Styrelsen fastställde att även föreningarnas ersättare i Riksstyrelsen ska ha rätt till reseersättning.

Beslut togs att resor till redaktionsmöten betalas av Riksförbundet.

Lokalföreningarnas rapporter visar på aktiviteter i föreningarna. Det är möten, vänortskontakter, resor, filmvisningar, teman, besök på Riksarkivet, "Kura skymning", utställningar, krigsveterankontakter, m.m.

Pirkko Ahlin överlämnade Haparandapärmen med hela projektarbetet sedan år 2001 till Kai Rosnell, som överlämnar pärmerna till Riksarkivet.

Kompendiet som **Ann-Maj Danielsen** sammanställt har fått namnet "*Visst klarade vi oss*". Det trycks i 300 exemplar och är färdigt från tryckeriet lagom före föreningarnas decembarmöten. Kostnaden blir 40 kronor.

Östergötlands bildningsförbund överläter utställningen "*Impi från Suomussalmi*". **Jouko Rajaniemi** undersöker möjligheten om Hofors Hembygdsgrupp kan ta hand om det 330 kilo tunga materialet. Utställningen bygger på en bok av **Gunilla Bönner**, Rimforsa.

Ta väl vara på varandra och ha en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År!

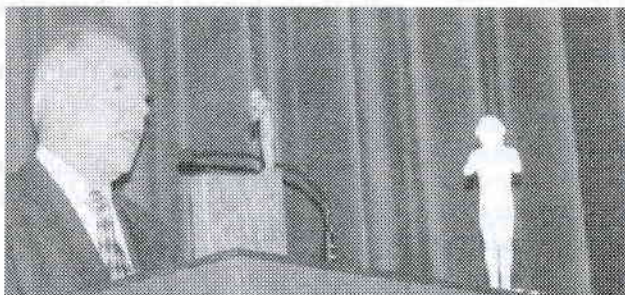
Matti

Miniatyrer av Haparanda-statyn

Haparanda-statyn "Ero" finns nu att beställa och köpa i två miniatyrversioner.

Statyetten i gips, enbart flickfiguren utan sockel, kostar 70 Euro, den i brons, med sockel, är cirka 30 cm hög och kostar 170 Euro. Gipsversionen är något skör, den i brons tål en del stötar.

Statyetterna tillverkas av samme gjutare som gjorde den "riktiga" statyn till Haparanda, ute på ön Sveaborg.

En dålig bild av statyetterna. Till vänster festtalare Carl-Olaf Homén.

Båda kan beställas genom Taisto Vihavainen, Niittäjänkuja 10 D, FI-01660 Vantaa, tel 00358-9-8521085 eller 00358-40-9001251.

Matti Imhagen överlämnar Riksförbundets standar till Helsingforsföreningens Taisto Vihavainen och Helena Iternberg.

Foto: Kai Rosnell

Helsingforsföreningens tioårsjubileum

Filmen och festen var toppen

Ett fullmatat program med premiärvisning av filmen "Den bästa av mödrar" som toppnummer bjöds gästerna under Helsingforsföreningens tioårsjubileum (16-18 september).

Nyfikenheten på filmen har varit stor ända sedan vi första gången skrev om planerna för tre år sedan. Och visst: publiken var mycket nöjd. Det är en bra film. Men ämnet, krigsbarn från Finland, måste kännas mycket exotiskt för experterna vid Oscars-utnämningarna.

Läget i Norden

Seminarier började med en genomgång av **Pentti Knuutinen** om vad som hände under kriget i de övriga nordiska länderna. En intressant och nyttig historisk översikt av läget framför allt i Norge och Danmark som avslöjade den nästan obefintliga beredskapen inför tyskarnas överraskande ockupation i april 1940, men också konstaterandet att Sveriges regering genom ett skickligt manövrerande lyckades hålla landet utanför kriget. Det kan ju även vi krigsbarn vara glada för.

En grupp som drabbades hårt av kriget är de krigsfaderlösa, som Päivi Penttinen har uppmärksammat med sin bok "Olethan minulle isä".

Foto: Kai Rosnell

De krigsfaderlösa

Päivi Penttinen uppmärksammade en stor grupp som först på senare år låtit sina erfarenheter komma fram: de krigsfaderlösa. Över 50 000 finska barn förlorade sin far i kriget – många av oss krigsbarn hör även till denna grupp.

Hon redogjorde för en begränsad undersökning av 40 krigsfaderlösa och fann överallt en stor smärta, olika stark beroende på barnets ålder när fadern stupade. Hon talade om de ekonomiska svårigheterna, mobbning i skolan, en känsla av otrygghet och skräck för att bli övergiven igen, som drabbade de krigsfaderlösa.

Men liksom är fallet med krigsbarnen: i Finland teg man om det svåra, det smärtsamma.

Det har skrivits böcker även i detta ämne, framför allt Päivi Penttinen själv har bidragit med "Olethan minulle isä" (ungefär "Du är väl en far åt mig").

Soldatens dotter

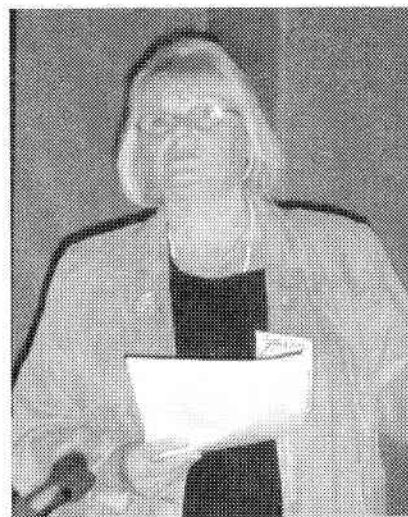
Irja Olsson beskrev den psykologiska processen bakom boken "Soldatens dotter", hur hon under arbetet med boken gradvis upptäckte att hennes egen krigsbarnstid inte gått så spärlost förbi som hon trott.

Det var minnen som förträngts, sammanhang som klarnade. Irja levde sig in i sin barndom igen och lyckades skriva boken där hon framställer krigsbarnstillvaron ur barnets perspektiv.

Kontroversiellt tal

Huvudfesten innehöll mycket fin sång och musik, men också ett festtal av Carl Olof Homén som uppfattades nästan kränkande av flera av krigsbarnen, inte bara av tillresta deltagare från Sverige. (Se nästa sida!)

Han växlade mellan finska och svenska så att enbart personer som kunde båda språken kunde följa med. Det är tydligen vanligt i Finland – inför en tvåspråkig publik. Är han inte medveten om att många av oss tappade vårt språk och inte har lyckats lära oss finska igen? Det var inte särskilt hänsynsfullt.

Irja Olsson berättade om den psykologiska processen bakom "Soldatens dotter". Foto: Ari Kunnari

Annars var det en trivsamt helg med varm stämning och med jubileumsfesten som kulmen. Där framträdde en "humorist", välkänd från TV, men man måste nog behärska finska till åtminstone ättio procent för att kunna uppskatta framträdandet. Humor på ett "främmande" språk är inte lätt, även om det räkar vara ens modersmål.

Uppvakning i skymundan

Vid ett tioårsjubileum blir det naturligtvis uppvaktningar, men de skedde i skymundan, i ett hörn av foajén utanför hörsalen. Ordförande **Matts Imhagen** överlämnade RFK:s standar, med förhoppningsvis några väl valda åtföljande ord.

I övrigt innehöll programmet en kryssning, mottagning i stadsbusset och ett besök vid krigsbarnsgraven på Malms kyrkogård där offren för den svåra tågolyckan vid Iittala begravdes (se reportaget i förra numret av MN).

Utmärkt tolk var **Rakel Waltman** som var med redan i Oskarshamn (se separat artikel på sidan 6).

Nästa år träffas vi på riksmötet i Kungälv och vid krigsbarnsdagarna i Vasa (se sidan 6).

Kai Rosnell

Homéns festtal: ”Otacksamhet och efterklokhet”

”Ett tack till Sverige och lyckönskan till den jubilerande föreningen.”

Så rubricerade **Carl-Olaf Homén** sitt festtal vid Helsingforsjubileet. Han fortsatte:

”Rubriken är medvetet vald som svar på den kritik som efterklökt och otacksamt har framförts i böcker, tidningar och seminarier mot den massiva krigsbarnsverksamheten.”

Jaha, menar Homén att vi ska ”hålla käft och vara tacksamma”? Att vi ska avstå från att granska och analysera verksamheten, att vi ska glömma och vara nöjda? Att vi ska avstå från kritiken?

Förlust för Finland?

Homén gav bakgrundsinformation och fortsatte:

”Ungefär 15 000 barn blev ändå kvar i Sverige (eller Danmark) – ofta beroende på att de finska föräldrarna hade omkommit i kriget eller levde i nöd. Denna ”befolkningspolitiska förlust” har beklagats bl a av vissa riksdagsledamöter och till och med jämförts med Finlands 83 000 stupade (1939-45). En sådan jämförelse är enligt min mening rent kränkande.”

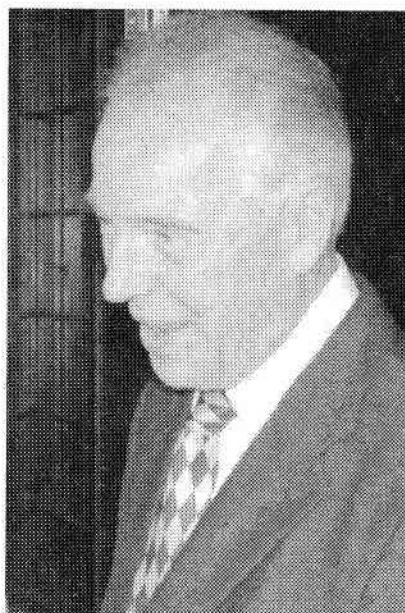
Här känner jag mig personligen träffad: jag har ofta påstått att Finland förlorade nästan en halv årskull barn till Sverige, närmare 30 000 barn. Exakta siffror går inte att få fram, uppskattningen är gjord efter Suomi-Byråns uppgift att cirka 15 000 finska barn var kvar i Sverige 1949. Till dem har jag adderat de tusentals krigsbarn som återvände till Sverige i början av 1950-talet eftersom de inte kunnat anpassa sig till Finland. De kan vara allt från 5 000 till 15 000, kanske fler.

Oavsett om det till slut blev 10 000 eller 30 000 som hamnade i Sverige måste det väl betraktas som en förlust för Finland? Hur kan konstaterandet av denna förlust vara kränkande?

Kritik mot Annu

Längre fram i sitt festtal sa Homén:

”Desto mera nedstämd blir man när man läser böcker som **Annu Edvardsens** ”Det får inte hända igen”. I boken kritiserar de finländska mödrarna för

Carl-Olaf Homén i Helsingfors.

att de sände bort sina barn undan krigets fälor, och de svenska familjerna för att de ”lade beslag på” barnen. Det visar en häpnadsväckande efterklokhet.”

Annu (numera **Liikkanen**) var inte på plats, hon kunde inte försvara sig. I sitt förord till boken, som kom ut redan 1977 och först uppmärksammade problemet, skriver hon: ”Med den här boken vill jag inte anklaga någon, inte smutskasta offerviljan eller klandra de myndigheter i båda länderna som den gången såg barntransporten som en utomordentlig möjlighet att hålla de minsta borta från krig och livsmedelsbrist. Däremot vill jag kasta ljus över resultatet.”

Homén frågade vidare: ”Tror någon på allvar att de finska mödrarna ville bli av med sina barn?”

Mitt svar är: Förmodligen inte från början. Men det finns fall där modern senare förnekade sitt moderskap för att slippa ta hand om barnet igen. Och hur ska man tolka det faktum att flera hundra föräldrar enbart i Helsingforsregionen inte ville ha hem sina barn efter kriget?

Motivet var gott

I slutet av talet sa Homén: ”När det är fråga om hela 70 000 barn är det självklart att däri ingår många tragiska fall och olyckliga människor.

Men att för den skull ifrågasätta de hårt trängda finländska föräldrarnas eller hjälpande svenska familjernas motiv är sorglig efterklokhet.”

Här håller jag helt med Homén! Man kan inte ifrågasätta deras motiv: det var gott, de syftade till att rädda sina barn, i första hand.

Huvuddelen av festtalet publicerades i Hufvudstadsbladet som en insändare/debattartikel 9 oktober 2005.

I ett genmäle i samma tidning den 29 oktober svarar **Brita Stenius-Aarniala** bland annat så här:

”...jag undrar om Homén...läser in kritik där den inte finns och blandar ihop två saker. Dels den storartade hjälpsatsen som förtjänar all aktning i världen, dels det faktum att många av krigsbarnen, trots den goda viljan, trots välfärden och kärleksfullheten, fick skador som påverkar dem hela livet.”

Och till slut: ”De som för illa i det stora tumultet måste få tala om sina känslor och upplevelser utan att bli beskyllda för otacksamhet.”

Kan det uttryckas bättre?

När vi konfronterar Carl-Olaf Homén med reaktionerna på hans tal svarar han bl a: ”Jag har naturligtvis inte sagt att vi borde ”hålla käft och vara tacksamma”. Men att ifrågasätta de hårt trängda finländska föräldrarnas eller hjälpande svenska familjernas motiv är, enligt min uppfattning, sorglig efterklokhet.”

Homén vistades själv som krigsbarn i Sverige tio månader, han flög fram och tillbaka, han var ätta år vid avresan och medveten om vad som hände, som tvåspråkig hade han inga problem med språket, kanske inte heller med återanpassningen i Finland där många krigsbarn annars blev ovärdigt bemötta efter hemkomsten.

Det är bra att det faktiskt finns fall där både motivet och resultatet var gott.

Jag hade väntat mig en mer nyanserad inställning av en man i Homéns ställning, ordförande i finska riksidrottsförbundet, stor man i den internationella friidrotten, en gång tf justitieminister, hedersdoktor m m.

Kai Rosnell

Känner sig "drabbade"

Rakel Waltman och Sue Saffle i glatt samspråk på jubileumsfesten i Helsingfors.
Foto: Kai Rosnell

Två mycket intresserade deltagare vid Helsingforsjubileet har aldrig varit krigsbarn.

Rakel Waltman, 55, är född i finska Fredrikshamn (Hamina). Hon studerade bl a historia vid Helsingfors universitet.

– Jag hade aldrig hört talas om företeelsen krigsbarn under min uppväxt eller ens under min studietid. Det var inte förrän jag kom till Sverige och träffade tolkförmedlaren **Leila Ulvemo** i Oskarshamn som jag fick höra om det.

– Det var helt nytt för mig. Leila berättade att hon kommit som krigsbarn fyra år gammal till Sverige, men lyckats behålla båda språken eftersom hon fick återvända i tid till Finland.

Rakel arbetar som tolk och vuxenutbildare, numera i Stockholm. Hon tolkade vid riksmötet i Oskarshamn och nu senast i Helsingfors – med den äran.

– Under tolkuppdragen har jag drabbats av krigsbarnsproblematiken. Drabbats är rätt ord; det finns visserligen lyckliga öden bland krigsbarnen, men det är för många olyckliga tragiska öden bland dem.

Sue Saffle, 53, från Blacksburg, Virginia, kom första gången i kontakt med ett krigsbarn under sin vistelse i Helsingfors 2000-2001 där hennes man innehade en Fulbright-professur.

– Jag läste finsk historia under tiden, jag redigerade en tidning för hemlösa, med mera. En gång träffade jag en kvinna, Maria, som berättade om sin tid som krigsbarn. Det var första gången jag hörde talas om det! Hon hade en förbluffande historia, 70 000 barn till Sverige – varför hade jag inte läst om det någonstans förut?

Sue Saffle har danskt påbrå; hennes mans förfäder härstammar från Saffle i Värmland (därav namnet).

Nu har Sue kontakt med många finska krigsbarn och är fascinerad av alla öden. Hon är lärare vid Virginia Tech och har studenter som hjälper henne att översätta krigsbarnsmaterial.

Hon har ambitioner: dels att själv skriva om krigsbarnen, dels att översätta både **Pertti Kavéns** "70 000 små öden" och **Sinikka Ortmark Alm-grens** "Du som haver barnen kär" till engelska, kanske även andra böcker i detta ämne.

– Jag hoppas att de kan publiceras i USA, säger hon.

Sue vill framföra sitt tack till alla krigsbarn i Finland och Sverige för den hjälpsamhet och vänlighet hon fått uppleva under sin vistelse här i höst.

Kai Rosnell

Sue Saffle har adress 2102 Reagan Road, Blacksburg, Virginia 24060, USA. Tel 001-540 953-3496. E-post: gsaffle@vt.edu

Nästa gång ses vi i Vasa!

Vasa stad i Finland fyller 400 år 2006. Jubileumsåret blir händelserikt med många högklassiga evenemang. Ett är **Krigsbarnsdagarna**, som den lokala föreningen, Vasa Läns Krigsbarn Rf, står som värd för 9-11 juni 2006. Ett annat äger rum 13-14 september då Sveriges Kung Carl XVI Gustaf och drottning Silvia besöker Vasa.

Programmet tar sikte på att väcka intresse både bland gamla och nya besökare, men därtill göra det lätt och bekvämt för deltagarna, som börjar bli mer och mer till åren. Därför anordnar vi allt på ett och samma ställe: Hotel Rantasipi Tropiclandia.

Där har vi hotellrummen, där har vi lördagskvällens festsupé och där håller vi huvudfesten på söndagen. Inget jäktigt farande från ett ställe till ett annat förutom naturligtvis de program-punkter som sker ute på stan eller som t.ex. skärgårdskryssningen.

Programmet är inte slutgiltigt fastslaget ännu, men vi har bl.a. Vasa stads mottagning fredag kväll och därefter program och dans på Tropiclandias terrass.

Lördagen börjar med flagghissning. Sedan blir det skärgårdskryssning, alternativt en guidad rundresa med buss i stan, båda med lunch. Sedan har man tid till shopping eller besök på Vasa Museums utställning; Vasa 400 år. Senare på kvällen blir det festsupé med program.

Brigadgeneralen, krigsbarnet **Asko Kilpinen**, håller festtalet vid huvudfesten. En svensk "syster" till ett krigsbarn kommer att berätta om vad det har betytt för henne och föräldrarna att ha ett krigsbarn i familjen.

Vasa är en tvåspråkig stad och även krigsbarnsdagarna skall genomföras helt tvåspråkigt.

Vi arrangerer väntar på ett rikligt deltagande från Sverige, för nu är det lättare igen än på länge. Anmälningstiden går ut 25 mars 2006.

Detaljerad information, priser i nästa nummer av MN.

Välkomna till Krigsbarnsdagarna i den soliga staden Vasa 9 - 11 juni 2006.

Vasa Läns Krigsbarn Rf
Aulis Kjäll, sekreterare

E-post: aulis.kjall@nctikka.fi

En thriller om krigsbarn!

En "spänningsroman" med tre krigsbarn i huvudrollerna – det låter väl spännande?

I tre år har **Annica Barnes**, 43 år och bosatt i England, arbetat med sitt debutverk.

– Jag hoppas bli klar i mars med boken. Sen får vi se om något förlag nappar på den, säger Annica.

I så fall kan den ligga klar till julhandeln – nästa höst!

Just detta att det är en thriller och inte en "vanlig" biografi över ett krigsbarns öde ger henne hopp om en bredare läsekrets.

Vill få rätt känsla

Hon besökte nyligen Stockholm för att se filmen "*Den bästa av mödrar*" och träffa några "riktiga" krigsbarn och därigenom få rätt känsla för sitt verk.

Varför blandar hon in krigsbarn i en thriller?

– Min mor kom till Sverige som krigsbarn, hon var kanske tre år. Så blev hon hemskickad igen, som de flesta andra barn. Men i Finland fungerade det inte alls, hon fick återkomma till Sverige. Hon blev adopterad av sina tidigare fosterföräldrar, ett äldre barnlöst par.

– Men någonting gick snett där, så fort hon kunde flyttade hon hemifrån, hamnade i Stockholm och blev med barn med en gift man – och så föddes jag.

Försöker förstå

Annica lämnades bort för en kort tid medan modern hittade en man som hon gifte sig med och som adopterade Annica.

– Att vara barn till ett krigsbarn innebär inte en normal uppväxt. Jag försöker förstå min mors beteende mot mig och mina syskon. Hon är kall, avståndstagande, rädd att bli bortstött igen, för det var så hon kände det när hon skickades tillbaka till Finland. Hon vägrar tala om sin krigsbarnstid och sitt "förflutna", hon stöter bort barnen av rädsla att själv bli bortstött, tror jag.

"Stor sorgsenhet"

– Jag har haft en bra barndom i alla fall, men jag bär på en stor sorgsenhet: att jag inte haft en mor "på riktigt".

Annica beskriver en upplevelse när hon i 25-årsåldern såg en mamma krama och busa med sitt barn:

Annica Barnes på blixervisit i Stockholm för att se FILMEN och träffa andra krigsbarn.
Foto: Kai Rosnell

– Jag stod i stum förundran över detta under till mor. Hon måste vara den enda i sitt slag! Närhet? Kramas? Band? Omöjligt, hon är unik! Det var ett beteende för mig helt främmande.

– Senare lade jag märke till andra. Det var då bubblan sprack för mig. Verkligheten kom i kapp mig, jag hade sedan barnsben levt i en låtsasvärld där allt var bra. När jag fick se barnet med modern förstod jag att det fanns en annan värld hos mig som jag inte velat erkänna.

Tråden har brustit

Modern har skrivit en knapphändig berättelse om sitt liv, men därmed är det slut och färdigbehandlat. Den skrevs under stor prövning och Annica uppskattar den mycket. Kontakten är nu så gott som helt bruten mellan mor och barn.

Annica är gift med en engelsman men har inga barn, "ett medvetet beslut":

– Jag ville inte att mina egna barn skulle bli belastade med det negativa som jag upplevt. Mycket var naturligtvis fint, men det fanns en rädsla att fortsätta ett arv som jag var säker fanns inom mig: att stöta bort. Jag visste ju inte varför det fanns där. Det var en sån förvirrande tid. Min mors upplevelser

som krigsbarn har blivit till en möjlig förklaring först nu.

Kan moderns krigsbarnstrauma ha "spillt över" på dottern?

Finputsning

Annica försöker lägga in olika krigsbarns bakgrunder i sina huvudpersoner: en som haft en olycklig krigsbarnstid, en annan som haft det bra. Så nu läser hon det hon kommer åt av krigsbarnslitteratur för att bättre sätta sig in i olika öden.

– Det mesta är klart, finputsningen återstår, säger Annica och hastar iväg till lågprisflyget till Luton (27 pund tur och retur).

Vi väntar med spänning på det färdiga verket. Titeln är klar: "*Den brustna tråden*."

Kai Rosnell

INTE

behöver finnas ensam
så alldeles ensam
att jag inte
förstår
din önskan om
att ha mig nära

Mirja Grigorjevna

Tuula Kaarina har funnit sin far!

"Har hittat min far!"

Detta jublande besked nådde mig i somras via mobilen. Det var **Tuula Kaarina Kördel** i Sandviken som sände ett sms.

Självklart gladdes även jag av nyheten.

Du som läste hennes berättelse i förra numret av MN vet vad det handlar om: Hon hade träffat sin gamla mor igen, men letade efter uppgifter om sin far. Han skulle, enligt modern, vara "en sjöman från Helsingfors" vid namn **Veikko Honkonen**.

Hur hon lyckades och till slut fann de uppgifter hon sökte är värt att berätta. Följ med på den vingliga vägen till visshet!

I samband med Haparanda-resan i april letade vi, Tuula Kaarina, hennes man Göran och jag, i Församlingarnas arkiv i Helsingfors. Vi hittade ingen Veikko Honkonen. Personalen på arkivet fick i uppdrag att leta vidare.

I juni fick Tuula Kaarina besked: Ingen Veikko Honkonen. Men ett tips: ring Turku sjöfartsanstalt!

Ett stort steg

Hon ringde dit, blev kopplad till sjömanskyrkan som inte kunde göra något. Men kanske hos Finska sjömansunionen? Om han var sjöman borde hans namn finnas där. Men hon blev hänvisad till Sjöfartsverket och sjömansregistret. "Skriv några rader och berätta vem du söker!"

Tuula Kaarina:

– Måste erkänna, det här var ett stort steg för mig, att jag vågade ta tag i detta. Jag vågade själv ringa

Text: Kai Rosnell och
Tuula Kaarina Kördel
(kursiv text)

och skriva till finska myndigheter. Det var en befrielse som är svår att beskriva. Det måste låta väldigt fånigt i andras öron. Men kanske andra krigsbarn kan förstå.

Svaret 7 juni: Ingen Veikko Honkonen.. Men försök hos Stadsarkivet i Helsingfors!

– Nu började jag på allvar tro att han aldrig funnits. Var det en tysk soldat i alla fall? Men min mor sa ju namnet. Kanske var det något hon sa för att jag skulle bli nöjd. Det var ju en dödssynd att ge sig i lag med tyskar, det var en skam utan like.

Tuula Kaarina fick många dokument att gå igenom och tyda.

Foto: Kai Rosnell

Centralarkivet i Åbo

Tuula Kaarina skrev till stadsarkivet i Helsingfors. Den 1 juli kom ett stort kuvert därifrån, avsändare **Sinikka Selin** som trodde att hon funnit fadern. Hon hade själv kontaktat Åbo stads centralarkiv. Därifrån kom också ett stort kuvert.

– Med darrande händer slet jag upp kuvertet från Helsingfors. Sinikka Selin skrev att hon troligen hittat min far, men han hette **Veikko Honkanen**. Hon hade bett stadsarkivet i Åbo att skicka bekräftande papper.

En bokstav fel

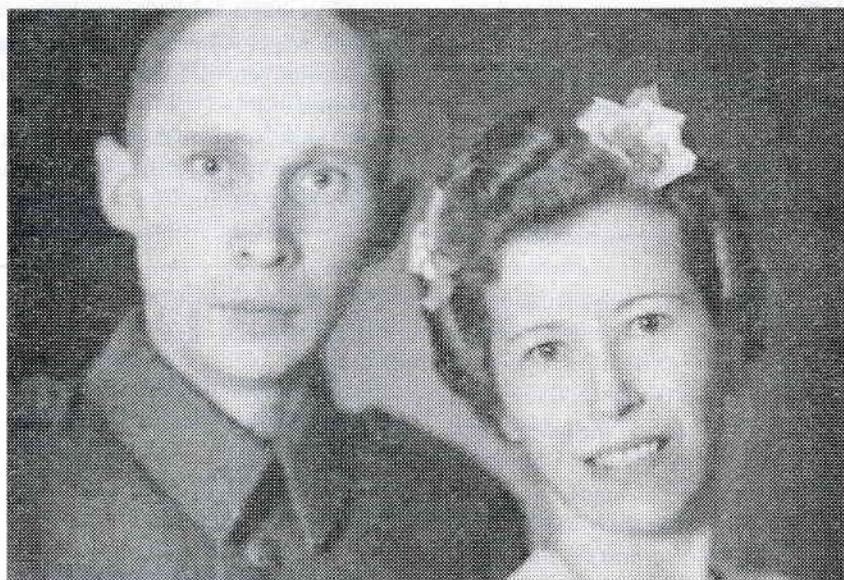
En bokstav i namnet var alltså fel! En förklaring till att vi inte funnit honom i våra arkivsökningar.

Kuvertet från Åbo innehöll vad det lovade.

– Allt stod på finska, men jag kunde uttyda: *Sergeant Veikko Honkanen hade blivit dömd att betala underhåll till Maritta Pöyhönen för barnet Tuula Kaarina Pöyhönen. För mig!*

Nu rådde inget tvivel.

– Jag hade funnit honom! Visst är det fantastiskt! Han fanns i alla fall!

Tuula Kaarinas mor Maritta på bröllopsfotot med Vilho 1944.

forts på nästa sida →

”Han ville ha mig som sitt barn”

forts från föregående sida

Just när Tuula Kaarina gift sig fick hon en postanvisning med nästan 3 000 kronor. Hon trodde att det var gamla finska barnbidrag.

Underhållet på banken

Men pengarna kom från Barntillsyningsmannen i Åbo. Där måste finnas uppgifter om vad det var för pengar. Socialnämndens arkiv i Åbo hade mycket riktigt noterat. Det var faderns underhåll för de sista åren av underhållsskyldigheten, när det uppdagades att flickan sänts till Sverige. Innan dess hade pengarna gått till modern. När barntillsyningsmyndigheten ibland gjorde hembesök för att kontrollera att flickan hade det bra så modern eller styvfadern att hon var ”på landet”.

– Hon behövde säkert underhållet. Det var så fattigt på den tiden.

När vi nu kände till faderns namn och födelseuppgifter skrev Tuula Kaarina till Sjömansunionen – han var ju ”sjöman”. Men han var inte registrerad på något fartyg.

”Men prova hos Staben för sjöstridskrafterna, var han inte sergeant?”

På Staben för sjöstridskrafterna letar man fortfarande efter uppgifter om fadern.

Personligt samtal

När vi funnit Veikko Honkanens födelseort mailade vi till pastorsexpeditionen och bad om uppgifter om honom och hans familjeförhållanden.

Inget svar på två veckor, men efter ett personligt samtal med kyrkoherden i Hirvensalmi blev det fart: dagen efter fick vi en kort släktutredning på fadern.

Han hade haft flera äldre syskon, men bara en syster hade fått barn, en dotter, alltså en kusin till Tuula Kaarina.

Enda barnet?

Från Magistraten fick vi upplysningen att kusinen var död men hade två barn, kusinbarn till Tuula Kaarina. Om Veikko Honkanen fick vi veta att han dog 1977 samt var han är begravd. Han hade, så långt vi vet, inga andra barn än Tuula Kaarina.

– Min far var alltså i kustflottan,

Gravplatsen skulle egentligen ha tagits i anspråk för en ny grav redan för tre år sedan, 25 år efter Veikko Honkanens död. Tuula Kaarina hann i alla fall besöka graven.

Foto: Göran Kördel.

sergeant och styrman. Han hade träffat min mor Martta på gatan!!! Hur man nu skall tolka det? De hade i alla fall träffats regelbundet i tre månader, från januari till mars 1941. Det hade hennes rumskamrater intygat inför rätten.

– Min känsla är, trots att han var otrogen mot sin fru, att det var äkta kärlek mellan honom och min mor när jag blev till. Jag fick med mig så många positiva gener från dem bägge, det måste bara ha varit så!

– Han erkände faderskapet. Från 1947 finns ett papper med hans bevitnade namnteckning där han begär att jag ska införas i kyrkböckerna som hans barn, och han som min far. Då var jag sex år och hade varit i Sverige i fyra år.

Inskrivningsmiss?

– Det känns bra att han gjorde så, men det blev tydligen aldrig inskrivet i böckerna och jag blev inte meddelad om hans död.

– Den känslan gör att jag gärna vill se hans grav och lägga en blomma innan den tas bort.

Paret Kördel bokade omgående en resa till Helsingfors, tog taxi till Malms begravningsplats och fick eskort till graven.

En sten, en ros

– Det är en jättestor kyrkogård. Vi promenerade någon kilometer och hade inga andra förväntningar än att kanske få se en liten gräsplätt. Det blev en överraskning: en vacker sten och en planterad ros som blommade!

– Vi hade med oss en krans och en hälsning: ”Till min far som jag aldrig fick träffa.” Veikko Honkanen låg där tillsammans med sin fru som dog bara tio dagar efter honom. De begravdes samtidigt.

Tuula Kaarina och Göran passade också på att besöka Krigsarkivet. Det skulle ta en månad att få svar, men de chansade.

– Samma vänliga bemötande! Det tog tio minuter så hade de fått fram stamkortet på Veikko Honkanen med all information som var knuten till hans tid inom flottan. Men där fanns ingen notering om hans död eller dödsorsak.

Bevisen dög inte

Kanske fanns det på pastorsexpeditionen en uppgift om dödsorsaken? En promenad dit, men en upplysning om dödsorsaken till Veikko Honka-

forts på nästa sida →

En kruka till Kungen

Nu har kung **Carl XVI Gustaf** fått sin krigsbarnskruka, nummer 200 av de 200 nummerade exemplar som konstnären **Paul Envalds** i Vanda format.

RFK:s ordförande **Matts Imhagen** hade fått företräde hos kungen en fredag eftermiddag (28 oktober).

– Ers majestät. Jag har fått äran att överlämna denna minneskruka som tack för ert majestäts engagemang i Haparanda och Torneå i samband med avtäckandet av minnesmärket "Ero" (Separation), vilket blev en hedrande milstolpe för oss krigsbarn, sa Matts.

Samtidigt fick kungen lite upplysningar om kungahusets engagemang i krigsbarnsverksamheten under kriget i form av några aktuella sidor ur **Tapani Rossis** sammanställning över de flera hundra barnhem i Sverige som tog emot finska barn.

– Det kände jag inte till, sa kungen när vi berättade att hans far prins **Gustaf Adolf** varit beskyddare för ett barnhem i Lysekil, och att hans farfar dåvarande kronprins **Gustaf** (sedermera VI) **Adolf** och hans maka **Louise** upplät en villa vid Ulriksdals slott för vård av finska krigsbarn.

Att hans mor prinsessan **Sibylla** haft ansvar för tre finska bröder kände

Kung Carl XVI Gustaf tog emot Matts Imhagen på Stockholms slott.

han väl till liksom prins **Wilhelms** starka engagemang framför allt under vinterkriget.

Kungen visade sig mycket intresserad av krigsbarnsverksamheten och blev överraskad att vi har så mycket aktiviteter.

Audiensen varade femton minuter och fylldes i övrigt av ledigt samspråk.

Nu är meningen att president **Tarja Halonen** också ska få ta emot en likadan kruka, nummer 199.

Det var **Liisa Pöyhönen** som kläckte idén till krukan och bestämde form och utseende. Intäkterna bidrog verksamt till att idén om krigsbarnsstatyn i Haparanda kunde förverkligas.

Kai Rosnell (fotograf, assistent)

”Nu får jag se honom - på bild!”

forts från föregående sida

nens enda dotter var omöjligt att få – det måste gå hundra år...

– Min fars erkännande av faderskapet och hans önskan att det skulle noteras i kyrkböckerna var inte nog för dem, trots att jag hade papper på det. Borde det inte kunna skrivas in nu, eller är det för känsligt om det innebär att kyrkan missat att föra in det?

Bilder på far!

Tuula Kaarina fick i alla fall ett tips om en annan instans som kanske kunde lämna den begärda upplysningen: statistikregistret.

– Några dagar efter hemkomsten hände ytterligare något fantastiskt! Fick brev från ett kusinbarn som jag skrivit till. Hon skrev på knagglig svenska att hon tyvärr bara hade

svaga minnen av **Veikko Honkanen**. Men det bästa av allt: jag fick tre fotografier av honom, hans bröllopsfoto, när han begraver sin syster och ytterligare ett!

– Skriver till kusinbarnet och tackar och förklarar hur lycklig jag

Tuula Kaarinas första och sista hälsning till sin far.

Foto: Göran Kördel.

är att äntligen ha fått se min far på bild!

Bilderna visar en stilig man (se foto på sidan 1) med mörkt hår som på äldre dar blev grått.

Komplettera böckerna!

Strax före resan till Helsingfors hade Tuula Kaarina fått höra att hennes mor **Martta** stilla insomnat.

– När jag äntligen funnit min far förlorade jag min mor. Känns underligt på något sätt, men jag är ändå nöjd att jag hann prata med henne. Mest nöjd är jag att jag fick tala om för henne hur glad och lycklig jag är över att hon lät mig stanna i Sverige.

– Önskar nu bara att det kunde gå att få en komplettering i kyrkböckerna enligt min fars önskan, så att det inte längre behöver stå "far okänd" i mina officiella handlingar!

"Den bästa av mödrar" en stark film

Räcker den till en Oscar?

Den bästa av mödrar är den första fikтивfilmen som gjorts om finska krigsbarn. Grundidén har man fått i **Heikki Hietamies** bok med samma titel.

Jimmy Karlsson och **Kirsi Vikman**, som är manusförfattare, följer inte boken utan har omarbetat storyn till en mer universell berättelse. Den finlandssvenske regissören **Klaus Härö** har själv sagt att man har gått oerhört långt från boken. Det är sant.

Försoning

Ramberättelsen består av den vuxne **Eero (Esko Salminen)** som återvänder till Sverige till fostermoderns begravning.

Minnesbilder från det förgångna dyker upp och vi får ta del av gossen **Eeros** upplevelser under och efter kriget både i Finland och i Sverige. **Eero** som barn spelas av **Topi Majaniemi**.

De olika tidsperioderna i början av filmen blir inte riktigt sammanknutna, men fungerar bra som avslutning med försoning med den åldriga modern i Finland (**Aino-Maija Tikkanen**).

I filmen hittar vi motsatserna Finland och Sverige; den trånga stugan i skogen mot det öppna kustlandskapet, fattigdom och rikedom; människomassa och ensamhet; krig och fred.

Ville ha en flicka

Eero far stupar vid fronten och modern (**Marjaana Maijala**) ser ingen annan utväg än att sända sonen till Sverige undan kriget och svälten. Han hamnar hos ett småbrukarpar i Skåne (**Michael Nyqvist** och **Maria Lundqvist**). De har tidigare haft en dotter som drunknat. När paret bestämt sig för att ta emot ett finskt krigsbarn hade de hoppats att få en liten flicka, i stället kommer **Eero**.

Utanförskap

Fostermodern har till en början svårt att ta **Eero** till sig och det blir svårigheter som inte enbart beror på språket. **Eero** känner inte de svenska koderna hos fosterföräldrarna och inte heller i skolan. Följden blir utanförskap.

De bägge mödrarnas smärta beskrivs med djup känsla och insikt om

Regissören **Klaus Härö**, 34 år, har en utmärkt förstärkelse för barns situation. Foto: Sony Pictures Publicity.

hur kvinnornas situation måste ha varit då, både för mammorna i Finland och för fostermödrarna i Sverige. För barnet var det naturligtvis svårt att förstå varför de vuxna handlade så och ingen förklarade. De vuxna såg inte det hela ur barnets synvinkel.

Separationerna

I filmen blandas tro och god vilja med mycket mänskligt, som oförmåga och felsteg. Det centrala i berättelsen är barnets separationer, dess ensamhetskänsla, oförståelsen för omgivningens reaktioner, ångest och till slut anpassning och försoning/förlåtelse.

Filmerna handlar om hur det är att vara människa, men framförallt ligger betoningen på försoningen.

Ingen skånska

Topi Majaniemi gör sin roll naturligt och levande, även om vi i Skåne störs av att hans svenska klingar med finlandssvensk accent. Men inte heller de svenska fosterföräldrarna talar skånska.

Maria Lundqvists fantastiska gestaltning av fostermodern – med stor känsla och inlevelse – går direkt in i åskådarens hjärta. Även **Michael Nyqvist** spelar sin roll som fosterfar övertygande. Jag tror inte att någon kan undgå att bli rörd av deras skådespelarprestationer.

Tystnaden i salongen efter filmens slut var påtaglig, inte ett öga var torrt.

Tvåa i Toronto

Musiken av **Tuomas Katelinen** är emotionellt medryckande och accentuerar upplevelsorna påtagligt. Filmens regissör **Klaus Härö**, känd för sin stora begåvning att kunna gestalta barnets perspektiv, har åter lyckats.

Favorit hos publiken

Fotograf är **Jaakko T. Laine**. De mäktiga vyerna kring **Hammars** backar i Skåne ger filmen en vacker, mäktig och farlig inramning.

Finland kommer att sända *Den bästa av mödrar* som förslag till Oscarsnominering. Vid filmfestivalen i Toronto utsågs den som näst bäst bland 400 filmer.

Filmerna belönades med publikpriset vid de Nordiska filmdagarna i Lübeck i början av november.

Rauni Janser

Boken kontra filmen

De viktigaste skillnaderna mellan boken *Äideistä parhain* (inte översatt till svenska) och filmen:

Den allit förödande luktallergi som krigsbarnet drabbas av i boken (och som för mig känns fel) finns inte med.

Moderns sjukliga kontrollbehov av sonen och hans liv efter återkomsten – hon förstör alla hans försök till relationer med andra – är helt borta.

I boken finns en yngre fosterbror som får all kärlek, i filmen finns en drunknad dotter i stället.

Bokens titel är ironisk, i filmen är den positiv: mödrarna tävlar om att vara "den bästa av mödrar".

I boken är **Eero** bitter på båda mödrarna ända till slutet, medan filmen slutar med försoning.

Så egentligen har filmen enbart använt den ram som **Heikki Hietamies** skrivit, medan bilden inuti ramen är en helt annan, en bild som kunde gälla många krigsbarn.

Kai Rosnell

Ilmari Leino:

En finnpojke i Småland

och skolgång, de vuxnas vardag, om ransoneringskort och vad den svenska regeringen tyckte att Finland borde göra delas av de flesta andra vuxna krigsbarns berättelser om tillvaron under krigsåren i Sverige.

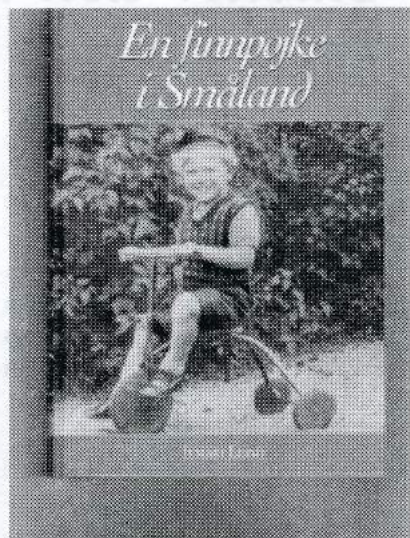
Nu, 60 år efter de faktiska händelserna, är vi många som minns och inser vidden av det som hände och det som kunde ha hänt. Och tacksamheten är stor över det liv vi har möjlighet att leva i dag.

Hjärtat klappar än

Ilmari sändes till Sverige i april 1942. Den 11 juli 1947 när han glömt det finska språket, sina föräldrar och syskon, nödgades han återvända till Finland och åter inta en sängplats i det enda lilla rum som var familjens hem.

När han minns förberedelserna inför hemresan, den slutliga samlingen av krigsbarn på perrongen i Vetlanda bland lottor och ledsna fosterföräldrar, låter han Camille Saint-Saëns symfoni nr 3 i c-moll "orgelsymfonin" gestalta krigsbarnstillvaron och skriver:

"De fina pianotonerna symboliserar ett barns sköra känsloliv, infångat av orkesterns omfångsrika kraft. Resan bär vidare genom olika skeenden, accelererande, framåt, spännande, ovisst. Det är en kamp som inte får finnas i ett barns hjärta, det skapar en bestående smärta som aldrig går över. Den osynliga kraft som skapats av yttre

Ilmari Leino: "En finnpojke i Småland", inb, 192 sidor, egen utgivning, inget ISBN-nummer. Pris 210 kr till plusgiro 4673563-5 eller bankgiro 5348-3319, I. Leino. Porto 40:-

Ilmari Leino har kompletterat sin bok med en händelsekalender som tillsammans ger oss en tankeväckande historielektion.

Vartefter man läser inser man att Ilmari har en djup insikt om mycket i livet och att han älskar klassisk musik. När han beskriver händelser som berört honom djupt finns musiken där.

När den vuxne Ilmari minns treåringen, som tillsammans med 400 andra små barn befinner sig i ett lastrum på en båt som ska föra dem från kriget i Finland till freden i Sverige, funderar han över vad tysta små barn månne tänkte och var det bara trötthet som gjorde dem så stilla och slutna?

Musiken viktig

Och vid minnet av den första morgonen i Sverige när han inser att ingen mor och inga bröder finns i närheten, att ingen förstår hans språk och ingen finns att söka skydd och tröst hos, då får "Babajagas hydda" ur Modest Musorgskijs orkesterstycke "Tavlor på en utställning" honom att undra om musiken kan framhäva ett barns skräckupplevelser.

Ilmaris berättelse om barndomsåren i Landsbro i Småland med lekar

fiender mellan länder har drabbat oskyldiga barn och deras föräldrar."

Ilmari blev svensk medborgare 1974 men hans hjärta klappar fortfarande för fäderneslandet, så avslutningen med den tionde sången ur nationaleposet Kalevala är följdriktig.

Ilmari Leinos bok hade kanske vunnit på om en del avsnitt varit något kortare. Men det djupa som finns i hans tankar och förmågan att sätta dem på pränt ger boken dess själ och gör den väl värd att läsa.

Ann-Maj Danielsen

Arton berättelser i kompendiet

En hälsning till alla er som bidragit med berättelser till kompendiet "Visst klarade vi oss".

Jag har tagit mig friheten att döpa kompendiet efter ett konstaterande från en av er arton. Att under hela barndomen, gång på gång, vara beredd att flytta någon annanstans, byta språk, lära känna nya människor, drabbas av sorger och problem på vägen, var vår gemensamma verklighet. Att ändå ha med sig in i vuxenvärlden att "visst klarade vi oss" visar vilken oerhörd överlevnadsinstinkt och styrka små barn har.

Framsidan på kompendiet är tecknat av Anita Aro Andersson, medlem i Stockholmsföreningen.

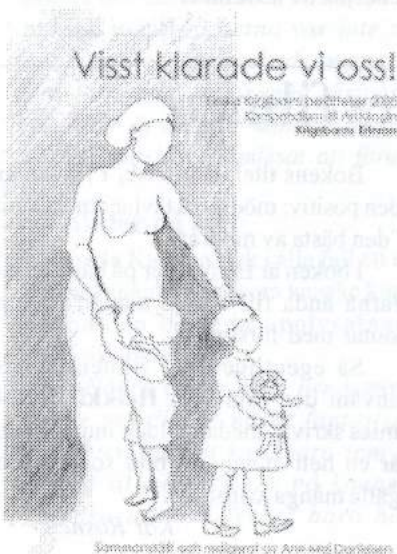
Jag beklagar att ni har fått vänta, men under hösten ska alla ni arton få ett eget ex hemsänt som ett ringa tack för er medverkan.

Vid lokalföreningarnas julfester ska kompendiet finnas till försäljning.

Än en gång ett varmt tack till er alla för er medverkan.

Ann-Maj Danielsen

Priset på Kompendiet är fastställt till 40 kronor. Det kan beställas hos din lokalförening.

"Gamla" böcker: Självupplevt och påhittat

Singa Sandelin: *Gäst i eget hem*. Helsingfors 1982.

Schildts. ISBN 951-50-0265-6.

1:a pris i Holger Schildts och Svenska folkskolans vänners romanpristävling för nya prosaister.

Sonia Strömberg: *Sinikka*. Stockholm 1988, Författares bokmaskin. ISBN 91 7328 951 5.

Har ramlat över ett par böcker med krigsbarnsanknytning som båda har ganska många år på nacken. Men de bör finnas tillgängliga på biblioteken.

"*Gäst i eget hem*" är skriven av **Singa Sandelin** och vann första pris i en romanpristävling i Helsingfors 1982.

Det är en av de allra första böckerna i denna genre.

Boken är ett ambitiöst försök att skildra hur erfarenheterna som krigsbarn i Sverige påverkade huvudpersonen som vuxen.

Singa Sandelin var själv krigsbarn, och skildringen bär i hög grad det självupplevdas prägel. Vistelsen i Sverige är detaljrikt och träffande beskriven, liksom de nya relationerna, men det vuxna psykologiserandet däremellan är förvirrande. Läsaren tvingas att gå tillbaka och försöka förstå dessa partier vilket kan kännas irriterande.

Boken fick första pris i en romanpristävling i Finland, och utan att

känna till konkurrensen känns det riktigt. Det är en mycket bra bok, numera nästan omöjlig att hitta ens på antikvariat.

"*Sinikka*" är **Sonia Strömbergs** debutroman och kom ut 1988.

Den handlar om en finsk flicka och hennes tillvaro som krigsbarn i Sverige, hennes återkomst i vuxen ålder med sin man, komplikationer i äktenskapet och nya äventyr.

"Sonia Strömberg berättar sin historia rakt och okomplicerat. Den är lättillgänglig och konkret i beskrivningen av skillnader i levnadsvillkor på fyrtio-talet och tre decennier framåt, men djupare dimensioner och relationer får läsaren fylla i själv - något som säkert är möjligt, inte minst för dem som har liknande erfarenheter", skrev Birgitta Mattson, Bibliotekstjänst i Lund, i sin recension.

"Det är en rak, enkel och rättfram berättelse med uppenbar verklighetsanknytning om några människors öden

i krigets skugga, där tillvaron i efterkrigstidens Finland liksom anpassningssvårigheterna för finska invandrare i Sverige är skildrade på ett övertygande sätt." Så skrev Arne Säll, Bibliotekstjänst.

Jag kan till viss del instämma med recensenterna. Verklighetsanknytningen finns där, Sinikkas krigsbarnstid är bra skildrad. Stilen är enkel, rakt på sak, utan djuplodande analyser.

Men historien i sin helhet är inte trovärdig, och det märks direkt att den inte är självupplevd. Riktigt vad det är som åstadkommer denna känsla vet jag inte, kanske ytligheten och det bristande engagemanget. Sonia Strömberg är bara ute efter att berätta en (påhittad) historia.

Författaren, pensionerad lärare i Mölndal, har återkommit med en rad romaner på eget förlag (Paradis-förlaget). Åtminstone "*Helene*" från 1989 och "*Smugglarens döttrar*" från 1997 har motiv som berör Finland.

Kai Rosnell

Utflykt till Läckö slott

Den 7 juni hyrde Göteborgsföreningen två minibussar och for till Lidköping och Läckö. Vid framkomsten till Lidköping väntade ett kaffebord som makarna Lamminheimo ordnat.

Efter ett guidat besök i Läckö slott åkte vi till Spikens fiskeläge för att avnjuta en god fiskmåltid.

Åter i Lidköping besökte vi den nedläggningshotade Rörstrands porslinsfabrik. Ett trivsamt kafébesök hann vi också med innan det var dags att bila västerut.

Text och bild: Pentti Käppi

Populärt resmål: Karelen!!!

Minst tre resor arrangeras nästa sommar till Karelen, rättare sagt till de delar av Karelen som Finland tvingades avträda.

Två av dem arrangeras av **Karleby Resebyrå** (adress: Fabriksg. 8, FI-67 100 Karleby, tel 00358-6-8238300). I båda dessa medföljer finlandssvenska veteraner som sakkunniga guider.

Den första går 10-14 maj 2006 (onsdag-söndag), avresa från Stockholm kvällen innan. Besök via Nuijamaa i Viborg, Tienhaara, Ihantala och Tali samt Summa.

Pris 760 Euro plus båtresan.

Den andra går 27 juni-3 juli 2006 (tisdag-måndag) med avresa från Stockholm kvällen före. Besök i Sordavala och Aunus, terrängutflykt (kräver sovsäck, stövlar och hyfsad kondition), Petrozavodsk, Jandeaba, Lotinapelto, S:t Petersburg och Viborg.

Pris 855 Euro plus båtresan m m.

Närmare info om dessa resor även av **Claus Högvist**, Backslingan 23, 142 63 Trångsund, tel 08-7719260 eller e-post claus.hogkvist@telia.com

Den tredje resan är speciellt anpassad för krigsbarn och arrangeras 26-29 juli 2006 av Lomalinja (tel 00358-3-31403310) och utgår från Tammerfors, med möjlighet att ansluta i Helsingfors. Den går via Vaalimaa till Viborg, Terijoki, S:t Petersburg och båt ut på Ladoga och Valamo, Konevitsa och Keksholm.

Sakkunnig reseledare är övers-telöjtnant **Heikki Marttinen**, krigsbarnens reseledare är **Raija Rikkonen**, ordf för krigsbarnsföreningen i Tammerfors med omnejd. Hon lämnar också upplysningar, tel 00358-3-3670970, eller e-post:

raija.rikkonen@saunalahti.fi

Prisuppgift saknas

Låter det lockande?

De som deltagit i liknande resor har varit nöjda.

K.R.

Okänd knop.

Debattera mera!

Utställning på biblioteket i Herrljunga

Omkring 400 finska krigsbarn hamnade inom Herrljunga kommun. Kanske berodde det på att den gamla sporthallen där användes som karantän och genomgångslern för barnen, det var enkelt för intresserade att gå dit och välja åt sig ett barn. Så gick det ofta till på den tiden.

Nyligen arrangerades en utställning om krigsbarnen på Herrljunga bibliotek, invigd av Finlands konsul i Göteborg **Helena Lappalainen**.

Finska föreningen i Herrljunga med **Ritva Orpana-Andersson** som initiativtagare fick hjälp av kulturförvaltningen och loittakåren med utställningen. Även **Antti Kouhia** i Borås, verksam inom Göteborgsföreningen, hade bidragit.

Ritva hade läst en artikel om ett krigsbarn **Asko Kilpinen** i Vesene som rustat upp torpet han ärvt efter sina fosterföräldrar. Han blev sedermera brigadgeneral. Ritva undrade hur det hade gått för alla de andra.

Utställningen besöktes invigningsdagen 12 november av cirka 100 personer, många av dem krigsbarn. Det finns en hel del sådana kvar i dessa trakter.

– Man kan se utställningen som ett postumt tack till alla dem som den gången ställde upp för de finska krigsbarnen, sa Ritva Orpana-Andersson vid invigningen.

K. R.

”Ingen krona”

Christiane var sex-sju år gammal när hon kom som krigsbarn till Stockholm på privat väg vintern 1940.

Hon hamnade i en familj som hade goda kontakter med hovet.

Hon fick en gång åka till Haga slott och leka med prinsessan **Margaretha**.

– Du måste säga ”prinsessan” till mig, sa Margaretha.

Christianes replik på klingande finlandssvenska:

– Du är ingen riktig prinsessa för du har ingen krona!

K. R.

"Dålig eftersmak"

Fick dålig eftersmak efter framförda åsikter som saknade empati för de krigsbarn som ej hade enbart positiva erfarenheter efter vistelsen i Sverige.

De kritiska krigsbarnen föllades i de otacksammas skara. De skall enbart vara tacksamma för att de överhuvudtaget fick komma till Sverige.

Jag hade väntat mig en mera sansad och nyanserad inställning från dem som kom till tals från Helsingforsföreningen.

Ari Kunnari, Enköping

Bollnäs-gruppen vill återse sin hembygd

Arja Rohlin och Christer Faberstedt är drivande i "norra Hälsingegruppen".

Foto: Kai Rosnell

Krigsbarnen i norra Hälsingland har slagit sig ihop i en underavdelning till Gävle-Dala-föreningen med täta träffar och livlig verksamhet.

- Vi träffas varannan tisdag i Bollnäs. Vi trivs med det, säger **Arja Rohlin** som är ledare för gruppen som består av närmare femton personer.

- Det visade sig att många av oss kom med samma transport till Sverige, vi blev undersökta av samme läkare, berättar **Christer Faberstedt** som var med och drog igång träffarna.

Han kallas fortfarande vid sitt ursprungliga namn "Armas" av sina gamla barndomskamrater.

En höjdpunkt på aktiviteterna blir en planerad resa till Finland i vår.

- Vi tänker fylla en buss och besöka våra gamla hemorter. Ingen av oss har något kvar där, men vi vill gärna se hembygden igen, säger Arja.

Plats i bussen kommer att erbjudas övriga medlemmar, främst i Gävle-Dala. Man har försäkrat sig om visst bidrag till resan.

En annan höjdpunkt blir den utställning som Christer Faberstedt anordnar i Edsbyns museum 27 april-21 maj 2006.

Det finns anledning att återkomma!

Kai Rosnell

På gång i lokalföreningarna

Gävle-Dala

Gästrikegruppen träffas hos Irja Olsson, på Näckrosstigen 7, kl. 13.00 den **andra tisdagen** i varje månad.

Observera adressförändringen! Om du har frågor kring mötena, ring 026-16 76 78.

Göteborg

Årsmöte 21 januari 2006 kl 13, Brf Albert, Östra Skansgatan 8, Göteborg. Årsmötet föregås av styrelsemöte kl 12.

Mellansverige

Årsmöte 4 mars 2006 hos Katajaiset, Lövudden, Västerås. Anmäl till Raimo Berglund, tel 021-840128.

Eskilstunagruppen träffas enligt överenskommelse.

Ostkusten

Årsmöte lördagen den 18 februari klockan 15.00 i Pingstkyrkans Festsal, Ö.Torggatan, Oskarshamn. Gemensam middag efter mötet. Anmäl till Leila 0491-774 03 eller leila@ulvemo.com

Oskarshamn

Medlemsmöte i Mönsterås, hos Irene Jokinen, Södra Tingsgatan 2, onsdagen den 22 mars 2006 kl 14. Anmäl till Irene 0499-120 43.

Visby

Medlemsmöte i Visby måndagen den 20 mars 2006 kl 18.00 i Kafé Björkstugan. Anmälan till Liisa Raita 0498-33118.

Skåne

Vinterns program inte helt klart. Se hemsidan!

Stockholm

Vi träffas första tisdagen i varje månad kl 14-18 i Kristinasalen på Kristinehovs Malmgård, Kristinehovsg. 2, Stockholm. Anmäl senast tre dagar före till Hillevi Näsström, 08-58017823, Soili Andersson, 08-822242, eller Anneli Lithovius, tel 08-6554393.

Söndag 11 dec: Julfest kl 13.30.

Tisdag 10 jan 2006: Filmafton.

Tisdag 7 febr: Bengt Packalén från Finlandsinstitutet gästar oss.

Tisdag 7 mars: Årsmöte.

Tisdag 4 april: Auktion.

Söndag 14 maj: Vårfest.

RFK-info

19-21 maj 2006: **Riksmöte** på Nordiska Folkhögskolan, Kungälv.

26-28 maj 2006: **Krigsbarnskongress** i Bad Boll, Tyskland.

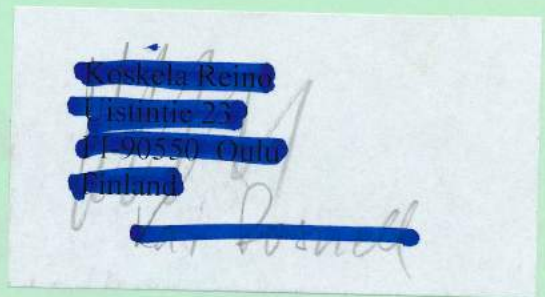
9-11 juni 2006: **Krigsbarnsdagar** i Vasa. Se sidan 6.

Hemsidan

Riksförbundets hemsida har adressen www.krigsbarn.se - där finns även länkar till andra webbplatser.

Den finska hemsidan har ny adress: www.sotalapsi.com

Avs: RFK
c/o Kai Rosnell
Kölängsvägen 10
741 42 Knivsta

B-POST

Eila Pyhtiläs bild från karantänen på Adolfsbergsskolan i Örebro. Känner du igen lilla Kaarina i famnen på en sköterska uppe till vänster? Bilden nedan: Kaarina ser ut att trivas i sitt nya hem.

Hon minns fortfarande "Lilla Kaarina"

När **Siiri Valli** vid festmiddagen i Helsingfors berättade om sin tid som ledarsagare på krigsbarnsförläggningen på Adolfsbergsskolan i Örebro lystrade **Kaarina - Rundström-Skoog** särskilt.

Hon kände igen sig – hon hade ju varit där i en karantän som i stället för någon vecka blev två månader lång: det utbröt en epidemi bland barnen, och även vuxna drabbades. Det var scharlakansfeber, kikhosta, även difteri misstänktes.

De talades vid – och det visade sig att Siiri hade en god vän och kollega från barntransporterna som hade lämnat över några bilder och ett långt brev, hägkomster från den tiden.

Hon hette **Eila Pyhtilä**, nu 84 år.

Eila skrev hur hon under en tågtransport lagt märke till lilla Kaarina, tre år, från Sortavala, med renrakat huvud. "Hon sov alltid på magen med ändan i vädret och tummen i munnen."

Eila följde med hela vägen till Örebro, och till hennes glädje hörde lilla Kaarina till hennes grupp.

Presumptiva fosterföräldrar rörde sig bak-om stängsel och försökte spana in ett lämpligt barn. Ett barnlöst par intresserade sig för Kaarina och hälsade på henne dagligen.

"Stora sorgsna ögon och karelsk dialekt var Kaarinas varumärke", skrev Eila.

Så drabbades Eila av scharlakansfeber. När hon efter sex veckor återkom var karantänen stängd och barnen utplacerade.

Hon hälsade på Kaarina i hennes nya hem för att tolka, och hon kunde till sin glädje konstatera att flickan hade fått ett gott hem.

– Ja, jag fick ett mycket kärleksfullt hem och goda adoptivföräldrar, instämmer Kaarina Rundström-Skoog som beklagar att hon inte fick kännedom om Eila Pyhtiläs berättelse i tid för att hinna hälsa på henne i Helsingfors.

– Men vi ska bjuda både henne och Siiri Valli att komma hit till Örebro till våren och hälsa på, och se hur vi har det nu mer än sextio år efteråt!

Kai Rosnell

Lottan Siiri Valli omgiven av Kaarina Rundström-Skoog och Raili Johansson (t h). Foto: Kai Rosnell